
ВНЕДРЯВАНЕ НА КОНТРОЛИНГ КОНЦЕПЦИЯТА В ПРОЦЕСА НА ИЗГРАЖДАНЕ НА ПУБЛИЧНИ ПОЛИТИКИ

Ваня Хаджиева
Нов български университет

Резюме: Процесът на изграждане на публични политики в новите реалности на динамично променящи се отношения между субектите участващи в обществените отношения става все по затруднен. Имплементирането на контролинг концепцията в този процес би довело до неговото оптимизиране, което да позволи максимална удовлетвореност на всички въввлечени и потърпевши в него.

Ключови думи: контролинг концепция, публични политики, процес, внедряване

IMPLEMENTATION OF THE CONTROLLING CONCEPT IN THE PROCESS OF BUILDING PUBLIC POLICIES

Vania Hadjieva
New Bulgarian University

Abstract *The process of building public policies in the new realities of dynamically changing relationships between actors involved in public relations is becoming more and more difficult. The implementation of the controlling concept in this process would lead to its optimization, which would allow maximum satisfaction for all involved and affected in it.*

Key words: *controlling concept, public policy, process, implementation*

Като научно понятие, терминът „публични политики“ се появява в началото на XX век, когато се заражда и науката, чиито обект е цялата съвкупност от действията за постигането на колективни цели. В началото на XX век в американската политическа наука за първи път започва да се използва терминът „публични политики“ за да се обозначат действията на публичните власти за постигане на колективните цели. Терминът има двукомпонентна структура:

Публични е съзнателен опит за въздействие над възприятията на обществото по дадена тема. Обект на публичност могат да бъдат, както хора, така и стоки, услуги, организации, произведения на изкуството и т.н. Важно е обектът на публичност да провокира обществения интерес.

Политики от гръцкия „полис“ град-държава. Политиката възниква в процесът на създаване на публичната власт, като най-важен белег на държавността, по същество това е умението да се управлява, както и самите действия по управлението, осъществява се организиран контрол над населението.

Науката за политиките се появява в следвоенния период и е свързана основно с американските обществени практики. Ключовата теза е необходимостта от оптимизиране на демократичното управление чрез обвързването на държавното управление с обществените ценности и включването на множество участници в реализирането му. Към края на века концепцията придобива изключителна актуалност както за научните анализи, така и за практиките на публично действие в капиталистическия свят.

В рамките на този материал понятието „**публична политика**“ се възприема, като обобщаващо понятие, което включва системата от принципи и насоки за действия ориентирани към реализирането на определени цели, посредством използ-

ването на конкретни средства в рамките на определен период, които се разработват и реализират от държавата (наднационални органи), която разполага с законодателен, политически, изпълнителен и финансов ресурс. Публичните политики могат да се реализира посредством различни формати:

Стратегии – стратегия (от гръцки: *στρατηγία*, *stratēgia*, „изкуство на военното ръководство, офис на военен командир, командване и т.н.“¹) е план, с който да се реализират дефинираните цели, при коректно разпределение на наличните ресурси. Стратегиите обичайно включват дефиниране на целите, определяне на конкретните действия и тяхната последователност, мобилизиране на ресурсите необходими за постигане на желаните цели.

Концепции – концепция (от латински: *conceptio* – разбиране за/на системата) е структуриран подход за разбиране, тълкуване на дадено явление, обект или процес. Концепцията по същество представлява система от понятия в рамките на която, една част от понятията, се осмислят чрез друга част.

Закони (и законопроекти) – е нормативен акт (норма) на компетентен орган на законодателната (държавна) власт. Законът съдържа общовалидни правила за поведение, които са насочени към неопределен брой субекти, за които има задължителна сила.

По правило публичните политики се инициират от политически партии, както и от неправителствени структури, а наднационалните политики са обект на широки публични и експертни обсъждания с активното участие на страните – членки на съответните международни организации.

Разработването и осъществяването на публични политики и програми е сложен и многоаспектен процес, протичащ през различни фази, които най-общо включват елементите показани на фигура 1²:

¹ Виж по-подробно по този въпрос: Henry George Liddell, Robert Scott, A Greek-English Lexicon, on Perseus

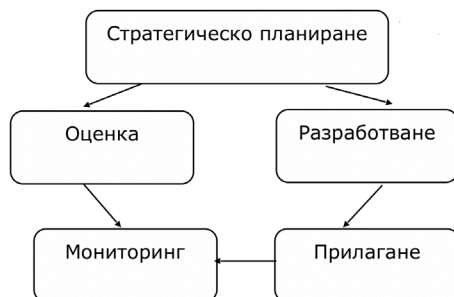
² Виж по-подробно по този въпрос: Андрей Нончев, Мониторинг и оценка на публични политики и програми, С., 2009, Център за изследване на демокрацията, стр.7

1. *Стратегическото планиране* е проактивен процес на оценка на настоящите условия, в които се намира организацията, определяне на желаното бъдеще и определяне на действията, които ще доведат до постигането на това бъдеще³. То отговаря на следните въпроси - Къде сме сега?, Къде отиваме?, Как ще стигнем до там? и Как се справяме?. Процес на определяне на дългосрочните цели на организацията и разработването на план за тяхното постигане.

2. *Разработване на политиката и програмите за нейната реализация.*

Политиката (от старогръцки: *πολιτικός*, гръцки: *πόλις* [p'olis] град, държава свързано с жителите на града или държавата) е уменията да се управлява полисът и действието по управлението, осъществява се организиран контрол над населението. Този процес може да се изразява в начина на получаване или поддържане на подкрепа за общи или обществени действия. Макар че обикновено терминът се прилага за правителствата, политиката се наблюдава при всички човешки групови взаимодействия, включително корпоративни, академични, религиозни и т.н. Политиката се упражнява върху широк кръг социални нива, от кланове и племена на традиционните общества, минавайки през модерните местни власти, фирми и институции и се стигне до суверенни държави.

Фигура №1 Циклични фази на разработване и прилагане на публични политики⁴

³ Виж по-подробно по този въпрос: Pfeiffer, Goodstein, & Nolan, 1989

⁴ Андрей Нончев, *Мониторинг и оценка на публични политики и програми*, С., 2009, Център за изследване на демокрацията, стр.7

3. *Прилагане на политиката и програмите.* В рамките на тази фаза се

реализират действия по отношение на практическото прилагане на конкретни действия/въздействия върху обекта на конкретната политика.

4. *Мониторинг* - представлява наблюдение, анализ и оценка на дадено явление, събитие и т.н.

5. *Оценка* - оценяването е процесът на измерване на степента в която са постигнати очакваните резултати. Оценяването е систематичен метод за събиране на информация за въздействието и неговата ефективност. Полученият резултат показва постигнати ли са предварително поставените цели и може да помогне за подобряване на резултата.

Контролинг концепция

Контролингът като концепция може да се определи като съвкупност от цели, задачи, инструменти, субекти и организационни структури. Основната му функция на концепцията е да поддържа и подпомага ръководството, за да се вземат оптимални управленски решения. В рамките на контролинг концепцията се реализира съвкупност от задачи по планиране, регулиране и наблюдение на дейността за реализация на поставените цели, като се правят и текущи корекции и съгласувания, за отстраняване на смущения и гарантиране на постоянна и коректна информационна обезпеченост на управленския процес.

Практическата реализация на контролинг концепцията се осъществява посредством система от механизми по-важните от които са показани на фиг. №2:

Фигура №2 Контролинг механизми⁵

- *Механизъм на ранно-предупреждение* – съдържанието на този механизъм се фокусира върху хипотезата за предварителната връзка и изпреварващото действие, което дава възможност за превантивно оптимизиране на управленския процес. Това означава, че не се изчаква появата на ефект (позитивен/негативен) от въздействието на определен фактор, а се прави предварителен (изпреварващ) анализ на очакваните ефекти и се предприемат действия за превенция на нежеланите последици. Предварителната връзка се явява свързващия елемент между планиране и превенция, тоест механизмът на ранно-предупредителната система се превръща в ключов управленски инструмент в организацията;

- *Механизъм за контрол на предпоставките* – контролната предпоставка е в пряка зависимост със системата за ранно предупреждение. Възможността предварително да се определят потребностите за ефективно функциониране и осъществяването на действия, гарантиращи този процес изискват изпълнението последователност от три стъпки:

⁵ Виж по-подробно по този въпрос: Ваня Хаджиева, Контролинг концепция, изд-во на НБУС., 2016, стр. 95

- Определяне параметрите на измененията, които водят до отклонение от планираното (негативни явления), както и дефиниране на допустимите граници на такива отклонения;
- Създаване на система за проверка във времеви и пространствен аспект на изменението на параметрите;
- Инициране на изпреварващи действия при констатирането на отклонения доближаващи се до границата на допустимост.

- *Механизъм на обратната връзка* - този механизъм дава възможност на управленския процес да бъде гъвкав и ефикасен, защото въздействията се определят в пряка зависимост от параметрите на изхода, те са функция на разликата между фактическите и зададените параметри на изхода. Видът и силата им зависят от тази разлика, в следствие на което този механизъм се дефинира като управление по отклоненията. В рамките на този процес от особена важност е момента на анализиране на обратната връзка - не просто оценка на реализираните процеси и действия, а разкриване на причините за ефекта, които предизвиква дадено явление. По този именно начин обратната връзка и нейният анализ се превръщат в изходна точка и база от данни за успешното реализиране на предварителната връзка.

- *Механизъм на логическата връзка* - той се отнася до възможността да се изяснява зависимостта на моментно състояние на организацията от определено управленско решение. На тази база се формира система от логически връзки, при която в резултат на интеграцията между двете основни управленски функции - планиране и контрол се стига до ефективно оптимизиране на управленската функция координиране.

Имплементирането на контролинг концепцията в процеса на изграждане на публични политики би довело до оптимизиране на процеса и постигането на по-добри крайни и желани резултати. Вграждането на контролинг механизмите в процеса на композиране на публичните политики е показано в графичен вид на фиг.№3

Фигура №3 Имплементиране на контролинг концепцията в процеса на изграждане на публични политики

Заклучение

Процесът на изграждане на публични политики е сложен и многоаспектен, обхваща множество заинтересовани адресати. Приложението на контролинг концепцията и в частност контролинг механизмите в рамките на процеса на изграждане на публични политики би гарантирало неговото оптимизиране в съответствие с новите реалности в отношенията между заинтересованите обекти, както от страна на държавната власт в качеството ѝ на върховен суверен, така и по отношение на заинтересованите и потърпевшите субекти .

ЛИТЕРАТУРА

1. Андрей Нончев, Мониторинг и оценка на публични политики и програми, С., 2009, Център за изследване на демокрацията, стр.7;
2. Ваня Хаджиева, Контролинг концепция, изд-во на НБУ, С., 2016, стр. 95;
3. Henry George Liddell, Robert Scott, A Greek-English Lexicon, on Perseus;
4. Pfeiffer, Goodstein, & Nolan, 1989